

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hídkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára negyvedre 3 ft. o. 6. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Elkészítés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A nyilvántérő cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Környezet, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, febr. 17.

(D.) Nem tudjuk, melyik lengyel király választásánál történt egy jelenet, a melyet itt elmondunk. A nép képviselte egyértelműen közfelkiáltás útján választá meg a királyt, egyetlen egy ellenkező szózat, egy menyörgő „nem“ vegyült a „hurrah“ közé. A kiküldött közkedves király mellett buzgó általános többség kardot rántott, hogy az ellenmondót elnémtsa, de ez megrendületlen bátorsággal kiálta újból „nem“-et.

Bősz haraggal rohantak meg az ellentmondót, de ekkor a királyjelölt közbejött, s így szóla: Ne bántsátok őt, minden képviselőnek joga van az ellentmondásra, s miután a törvény azt rendeli, hogy a király ellentmondás nélküli közfelkiáltással választható, én a koronát közmegegyezés nélkül el nem fogadom.

Ekkor az ellentmondó fölkiálta: meggyőződtem, hogy a király tisztelni fogja a törvényt, visszavonom ellenmondásomat, nem kívánok személyes szavazást.

E példát akartuk felhozni annak igazolására, hogy alkotmányosan érző polgároknál s uralkodóknál a pozitív törvény szentségét ephemer többségek ki nem játszhatják, s a törvény nem azáltal érvényes, ha az egy vagy más mesterkelt többség által, hanem ha rendes uton állott elő, s rendes uton el nem töröltetett.

Hasonló sorsa van az emberiség által kivívott igazságoknak is. Az ily igazságnak meggyőző ereje nem csak abban áll, hogy az indítványozó magának előre többséget szerezzen, eszméjének igazsága megszerzi magának a többséget; és ehhez képest nem kérdés az, hogy én, ki valamely nemzetiséghez tartozom, s a mellett valamely igazságos elvvel akarok küzdeni, okvetlen felemből lássak többséget magam körül; győzni fog az én eszmém azon emberek meggyőződésében, kik a törvényhozási jog gyakorlatára gyűlve össze, magukra veték azon erkölcsi kötelességet, hogy igazságos elvek szerint járjanak el, és ezt tenni is tartoznak; mert nagy tribunal ítél ma Európa egyes országai képviselőinek magatartása fölött: az emberiség közvéleménye.

E szerint tehát úgy a vallási, mint a nemzeti s más hasonló kérdések feletti discussióknál nem abban áll az illetők ereje, ha ők többen vagy kevesebben vannak; mert a győző igazság győzve által diadalmat arathat egyetlen egy is; az igaz érvek, a megdönthetetlen igazság előtt, megszégyenül az önzés, elfogultság, előítélet vagy elnyomási törekvés.

Van azonban a népnek azon joga, hogy mód nyujtassék neki közbizalma emberét választani oda, a hol felette, sorsa fölött határozhat.

Ezen tekintet alólátott előtérbe a nép-felszabadulással egyszerre a választó-kerületek rendszerét, melyek bizonyos lélekszámhoz részint 30, részint 40 ezer stb. lélekhez vannak kötve, vidékeken, városokon pedig öt-, tíz-, huszezerhez.

Ezen felosztás alapján a különböző helyi vagy faji érdekek kikerekítettnek annyira, hogy minden érdekes csoportot felkeresheti s megküldheti bizalma emberét az ország képviselőtérbe; s az aztán nem kérdés, ha ott ezen érdek többséget vagy kisebbséget képez; mert ha valamely igénye az emberi igazságosság s történelmi jogok alapján van fektetve, az bizonyosan kivívja magát, minthogy a törvényhozás nem harez, hol a tömeg erejének, hanem tanácskozás, hol a döntő okoknak, érveknek s emberi igazságoknak van nyomatéka. E szerint e téren a főkövetelés csak az lehet, hogy bizonyos csoportokat közvéleményének módja legyen saját bizalma emberének megadhatni mandatumát.

A Királyhágón túl a választó-kerületek eszméje törvényes is van már szentesítve, az erdélyi részekben e törvény még hiányzik, s e miatt állott elé azon anomalia, hogy kisebb vagy nagyobb census egészen más-képp mérsékli a vélemények tulsúlyát, s látuk 1863-ban, hogy egy leszállított census a megyék legfőbb factorát a nagyobb birtokot képes volt az egész térről leszorítani, s mindent a nagyobb birtokkal még mind ellenkező elem kezére játszani.

Birtok és nemzetiségi érdekviszonyaink közt az 1848-ki választási törvény sem igazságos, a mely Erdélyben a nagyobb-kisebb megyékhez kötött aránytalan választási jogot tartotta meg. E törvény azonban csak ideiglenes s megnyugtató szolgálat mindenkinnek, hogy már Erdély egyesülésénél fogva is a királyság nagyobb részével, e választási jognak eo ipso változni kell, mert közös törvényhozásnál, s közös kormányzatnál egészen külön elméleteken s rendszeren alapult választási jog nem is létezhetik.

A míg azonban a törvényhozás ezt meg nem változtatta, mindaddig kénytelen azt mindenki tisztelni és megtartani, mert az pozitív törvény, s azt sem a hatalomnak, sem a közvéleménynek mással helyettesítenie nem szabad.

Sületlenség volna tőlünk a mostani választási hatóságok előnye mellett a választó-területek hátrányára vitatkozni, annyival inkább, mert a most in ferventi levő nemzeti-ségi óhajások kielégítésére nézve éppen a választó kerületek rendszere képezi a teen-dők sarkpontját.

Nincs miért tagadjuk, hogy a megyékhez kötött képviselői rendszerrel köztünk a legkisebb birtokú legalsóbb néposztály érdeke nagyobb részben paralyssá válik, s a szászföldön a városok, a megyéken a nemesség szavazata legnagyobb részt praedominál.

Ennek következménye az, hogy a nemzeti jog praepudicius, s a census alább szállítására való törekvés nagy körben el van terjedve, holott helyesen beosztott választó kerületek által ezen praepudicius elenyészik, s az érdekek nem keresnek épp oly alacsony censust, mely minden választásnál szintugy forradalmi állapotba hozza az országot a rendkívül nagy nyers tömeg összecsisztása által.

Nem kardoskodunk tehát a mostani választási törvény teljes igazságossága mellett, annyit azonban minden habozás nélkül kimondhatunk, miképp ez sokkal igazságosabb annál, a melyet 1863-ban octroy útján megkísérlettek; mert a mostani választási törvény mellett nincs oly erőfeszítés, melylyel ki lehetne vinni, hogy valamennyi factor, érdek, vagy nemzetiség önmagát éppen teljességgel ne képviseltesse.

1863-ban a vármegyei nagy birtok, s a vármegyei felerészénél valami 60 mértfölddel többet birtokló összes magyar nemzetiség nem volt képes egyetlen egy képviselőnél többet megválasztani, dacára annak, hogy a választásban még pedig teljes erőfeszítéssel részt vett.

Ellenben most, a mint ki lehet számítani, remélhetni a vármegyei részéről 9 képviselőt, kiket magyar többség, s 7 képviselőt, a kiket román többség választ, s így a két nemzetiség birtokviszonya szerinti választási befolyása ma érvényesíthető a magyar elem 360, a román 300 mértföldnyit birtokolván a megyéken.

Ezen területen a magyar városi elem befolyása a román taxalis elem felett szintén csak annyi előnyben van, a mily arányban áll ezen városok fejlettsége, s impopulatioja egymáshoz.

A szászföldön a viszony másképp áll, ez azonban ott a kerületekre osztással sem fogna lényeges változást szenvedni, miután a szászföldön még az 1863-ki censussal is praedominálni képes volt a szászvárosi elem, azon helyzetnél fogva, hogy ott a sürű népesség, és a szász osztályos törvények természeténél fogva a birtok tetemesen elaprósodott, s nem lehet oly alászállított census a közös királyságnak, melynél fogva a szász elem sürű városainál fogva kellő képviselőt nem jusszon el, ez szükséges is, mert tagadhatatlanul létezik specíficus történelmi szász érdek is, s kell hogy ezen elem közvéleménye a közös törvényhozásnál képviselve legyen.

Tehát a mostani választási törvényben, habár mi azt szabatosnak nem látjuk, területünk minden eleme jut legalább annyi képviselőhöz a mennyi birtok, és adó arányának egymáshoz viszonyítva meglehetősen megfelel.

Míg e szerint az 1863-diki octroy egy egész területnek, a megyéknek legfőbb factorait, sőt egyik egész nemzetiséget kizárta abból, hogy magát saját közvéleményének embere által képviseltesse; addig a mostani törvény választás által egyetlen egy társadalmi factor, vagy nemzetiség sincs attól elzárva, hogy közvéleménye emberét küldhesse a közös hongyülésre, s ott azáltal saját igazságos érdekeinek kellő érvényt szerezhesse.

Ennélfogva itt mindnyájan birjuk az alapot, melyre állva igazságos követeléseinket föltehetjük, az igazság pedig egyetlen egy embernek is biztos vértjeül szolgál arra, hogy azzal ezerek közt is győzhessen.

Azt hiszem tehát, miképp helyesen cselekednénk területünk nemzetiségei, s egyes osztályai, ha a versengést és vitát mellőznék, miután minden elem, habár teljesen nem is, de annyira ki van elégítve, hogy ott, a hol illik s hathat szavát emelhesse, s miután senki sem vonja kétségbe, hogy a mostani választási törvénynek, mely csak ideiglenes, multhatlanul át kell alakíttatnia a közös királyság választási rendszeréhez, melytől az erdélyi részek különböző elvek szerint nem folytathatnak be a törvényhozásba, s mely rendszer, mint legméltányosabb Európa minden államaiban már alkalmazva is van.

Másik hiánya választási törvényünknek, mely a democrat jogot sérti, az, hogy a honoratorok a megyéken, ha illő főkéjük vagy birtokuk nincs, ki vannak zárva a választási jogból.

Az 1848-i választási törvény fényesebb jogot adott a honoratoroknak, mint a mivel nemességünk valaha birt, a midőn a honoratornak minden birtok- vagy jövedelemre való tekintet nélkül adta meg a szavazati jogot csak a helyt lakást tevén föltételül.

Nézetünk szerint a democratia valódi célja nem az, hogy a legbutább tömeg is, ki arra miveltésénél fogva képtelen, a magasabb politikai jogokat gyakorolja, hanem az, hogy a valódi képesség, született legyen bocszkorban, de ha kifejtette magát, s egyéni miveltésére által illő állást vívott ki, legyen bár kevés vagyonu, vagy éppen birtoktalan, de a hol él, személye érdemei után gyakorolhassa a politikai jogokat, azon elvből, mert az újabb kor szelleme az eszet s tudományt a legfőbb tulajdonnak tekintti. Ez elvet fogadta el a pozsoni V. t.-czikk, midőn a honoratoroknak u. m. tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, m. tud. társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek, községi jegyzők s iskolatanítóknak születés- vagy jövedelemre való tekintet nélkül megadta a választási s választathatási jogot, még a nemesség fölé emelvén őket, a mennyiben a nemes csak úgy választhat, ha egyszersmind birtokos.

Míg azonban a pozsoni törvényezik e jogot minden választókerületben megadta; a kolozsvári II. t.-czikk csak is a városokon ismeri el a honoratorok ezen jogát, a mit mi mindenesetre anomaliának tartunk, mert a honorator még fontosabb állást foglal el a vidéken, mint a városokon, miután amott a nagyobb értelmű tömeg mellett inkább kitűnik, s így p. o. egy tekintélyes lelkész nem kevésbé genirozhat az, hogy ott egy tudatlan földmivelő választóképes, és ő, ki nek ama földész kezét csókol, e jog gyakorlatára illetéktelen.

Ez valóban sérti a honoratorok tekintélyét s értelmiségi jogát, miután azon életmódnál fogva, mely neki kienyeret ad, már eo ipso van eszményi birtoklása s realis érdeke is, mely őt azon helyhez, embereihez s érdekeihez köti, a hol életmódját észbeli professioja után fölélé.

Hanem így levén írva a törvény, a mely reánk maradt, így kell azt most teljesedésbe venni, az unio megvalósításával azonban ennek is multhatlanul meg kell változni, s a pozsoni V. t.-czikknek teljesen alkalmaztatni minálunk is, miután az tökéletes anomalia volna, hogy a közös királyság egyik részében élő honorator kevésbbé lenne illetékes a politikai jog gyakorlatára, mint a ki a másik részében lakozik.

Ugy hisszük, hogy az illetőknek nincs más módjuk, mint, habár nehezteléssel, eltűrni ezt a méltatlanságot, míg a törvényhozás azt helyre hozza. E részen aggodalmuk nem lehet, mert ez oly ellentmondásban áll a magyar pozitív törvények szellemével, hogy a mely perczen az unio minden részleteiben megvalósíttatik, nem lehet ellenkező nézet,

mely a pozsoni V. t.-cz. e részbeni alkalmazásának is útját állani képes lehessen.

Sárpatak, febr. 18-kán, 1866.

A követválasztások hazaszerte folyamatban vannak, legfeljebb két hét alatt mindenütt be lesznek fejezve. Megnyíltak a sorompók a legszebb polgári jogok egyikének, a képviselőválasztásra való befolyásnak gyakorlására. A ki megdondolja minő fontos teendők várnak a Pesten összegyűlt honatyákra: az nem fogja e jogát könnyelműen gyakorolni; az aggodva kérde: mi legyen az iránytű, mely őt e jogának gyakorlatában vezérelje? És ime ez aggodalmat elenyésztteti Deák Farkas a „Pesti Napló“ február 14-ki számában Erdélynek adott oktatása által. Ott meg van adva az iránytű, mely nem egyéb, mint program és újra program. A követjelöltnél kötelessége — Deák Farkas szerint — programot mondani választói előtt, a választóknak meg kötelessége programot hallgatni meg s csak ezek után határozhatja magát a szótól. Sőt — a mi előttünk legalább egy kissé komikus színen tűnik fel — egy program-receptet is sző oktatásaiba a gyengébb követjelöltek kedvéért: adde egy pár uncia unio, meg 48-beli törvények mellett való szoros ragaszkodás, felelősség hazafias diktio czukros vízével — s kész az iránytű. Hanem mi azt hisszük, hogy ezuttal a tojás tanítja a tyúkot. Köszönjük a receptet, de az erdélyi követjelöltek nem szorultak reá. Mi — s ugy hisszük számos hazánkfiak lesznek velünk egy gondolkodáson — szükségesnek látjuk, hogy a választó követjelöltek nézetét, érzületét ismerjük: de erre nem a program páttagos szikrái után indulunk, melyek bolygófény módjára sokszor posványba vezethetnek, hanem a multban kipróbált jeleket vesszük iránytűnek. A ki magát hazánk alkotmányos korszakában, vagy az alkotmányos életből való száműzetésünk 17 éve alatt alkotmányos érzületben szilárdnak, tettekben következetesnek mutatta, s mit a mostoha körülmények között a közügyért tenni lehetett, tenni el nem mulasztotta — arra szavazunk. Ennek mi azt mondjuk: nem akarunk a program nyűgeivel megszorítani; bizunk jellemed, hazaszeretetedben, hogy a jogfolytonosság és nemzeti becsület határai közt mindent el fogsz követni a végre, hogy hazai állapotaink annyi experimentációk változó szele által leengedett hajója, elvégre biztos kikötőbe jusson. Ily nézetben vagyunk a programról; nem tekinthetjük egyébnek, mint szellemi korteskedésnek. *)

T. és M.

A pesti országgyűlés.

A képviselőház XXIV. ülése

(február hó 15-kén d. e. 10 órakor.)

Elnök: Szentiványi Károly.

Napirenden levén az ő Felsége legmagasb trónbeszédére adandó válaszfelirat tárgyalása, mindenekelőtt a legmagasb trónbeszéd, azután a 30-as bizottmány felirati javaslata olvastattak föl, a mi teljes egy óráig tartott, s a mit a ház eljenzése fejezett be.

A tárgyalás e szerint jóval 11 után vette kezdetét.

Bartal György nyitotta meg a szónoklatot sorát a ház mély és figyelmes hallgatása közben.

E beszéd kétszeri szünettel d. u. 2¼ órakor végződött. Szónok az itt következő beszédet szakadatlan folyékonyasággal, nyugodalommal, egyetlen szónyi fenakadás nélkül, tiszta, csengő, érthető hangon úgy mondá el, hogy azt olvasva sem lehetett volna szabatosabban elmondani.

Az ülés a beszéd végeztével azonnal eloszlott.

Bartal György beszéde.

A közel multnak árnyaival, a jövőnek komoly színezetével szememben, lelkemben elemem szavamat önk előtt uraim! Szavamat, mely gyenge önmagában és nem nyer nyomatékot az általam elfoglalt, de korlátoltabb hivatalos állástól, hogysem arról a döntő kormánykörök megállapodásaira nézve akár én, akár önk tájékozni képesek lehetünk. Mi szóra indít, ama körülmény az egyedül, hogy önönmagamat a sokkal magasabb és épp ennél fogva függetlenebb szempontra áthelyezve, a honét a hazának és birodalomnak viszonyai egymás

*) Kiknek élete politikai program, azok megválasztásánál biztos lehet minden hatóság; a kik azonban kevésbbé ismeretese, azoktól követelhető a véleménynyilvánítás, csak hogy annak gyakorlati kivitele nehéz, mert e nyilvánításnak az összes választók előtt kellene történni, ezek pedig nem egyszerre gyűlnek össze, a népesebb meetingek pedig nálunk még nem jöttek divatba. Válaszunk hát megpróbált erőket.

mellett áttekinthetők: felismerem a szívetek, melyek politikánk láthatárát elborítják, a rést álló zátonyokat, miket a megsimult felszín eltakar. Nem részletezem azokat, mert kell, hogy figyelmeztetsem az épp oly keskeny, mint mély nyílás kössse le mindennek előtt, a melyen át az ő Felsége által kitöltött magaslatos cél: a kedélyek végső megnyugvása, az érdekek higgadt elemzése, a jogalapok megőrzése mellett mindkét félnek önkéntes beegyezésére fektetett méltányos kiegyezésnek nagy műve megközelíthető.

Amaz eltűnt boldog időkben, midőn pártusaink megszokott tárgyait a belreformnak egyes kérdései képezték: országunk, nemzetünk ez aranykorának legkiválóbb bűse, a halhatatlan Széchenyi volt az, ki híres polemikáiban, ha jól emlékszem, nem egyszer figyelmeztetett bennünket az ész és szív politikájának lényeges különbségére; intvén, hogy kizárólag amannak szavátat kövessük, emennek nyugtalanító dobbanását spártai lélekével leküzdjük. Senki inkább, mint ő, nem tanusított az általa fölállított szabály tökéletes kivételének abszolút lehetlenségét; mert a mint emberi lényünkben a szellemnek és anyagnak, szintugy megvan gondolkodásunkban, még inkább pedig elhatározásunkban az ész és szívnek elválatlan tényszerűsége, mi azonban csokély véleményem szerint magának a szabálynak abstract helyes voltát nem gyengíti; ha soha el nem érünk is, törekvéseink folytonos tárgya lehet az! De a minnek szigorú követése már az egyes homogén egyéniségnek utólrhetetlen feladat, lehet-e józanul reménykednünk, hogy ama szabályt az érzésből fakadó intuitio után induló nagy többség, egy egész nemzet csak főirányában is kövesse, melynek szívéből az észellenes politikai gazdálkodás pusztító rendszere a bizalomnak ama rétegét végképp lemosta, mely egyedül bír termő erővel és kellő melegséggel, hogy benne a nyugodtan vizsgáló észnek, a meggyőző számításnak elhintett magvai meggyökereshessenek? lehet-e felténnünk róla, hogy az eddigi ellenfélnek kezét jó hiszemmel megragadják, mely a legközelebb reánk neheztelt inségekben magát a kormány javaslatát is megnyirbálva, szűk mértékkel, de annál bővebb árbán nyújtja a közsegélyt, és — épp akkor ragaszkodva a reánk is jogtalanul kiterjesztett batáskör föltétele, a midőn mi a legszigorúbb valósággal megküzdni kényszerültünk — megfosztott bennünket a lehetőségtől, hogy az országos bajon országos erővel, még pedig valószínűleg több sikerrel, kevesebb veszteséggel önmagunk segítsünk? avagy lehet-e hasonló tapasztalás után csak azt várunk a nemzet részéről, hogy az azóta éppen a Lajthán tul oly meglepőn terjedő, erősítő kiegyezési készség rejlett indokainak bonczolgatásától tartózkodva, azt a jobb belátásnak, a belső szükség spontán érzetének, és nem inkább a kül- és belviszonyok válságos bevégtetlensége mellett a túluln is naponta fenyegetőbb arányokban mutatkozó anyagi vésznek rója fel érdemül? sőt nem kell-e éppen természetesen találnunk, ha az szótlanul mutat még a leg-találabb közelítésnek is gunyos ironiája gyanánt szolgáló aljas eljárásra, minőt a lelépett osztrák kormány, meg nem elégedve a gondos ápolással, miben a nálunk elannyira perhorrescált 48-ki mozgalomnak már első eredetében is törvénytelen szü-löttjét, Horvátország elszakadását, bizonyára sem egyiktünk, sem másiktunk javára, folyton részeseit, a kedélyek pacificatiojának nemes feladatát a valódi önértetkez soha nem illő kiesínyes hadjáratlall felcserélve, Erdélyben követni, a birodalmi tanács pedig ujjongó helyesléssel fogadni jónak látott! midőn a mérsékli, transigáló octoberi elemektől megszabadult, s az általa szőtt újabb záslót vigan lobogató bécsi cabinet nemcsak amaz uniót, melyet éppen Erdélynek akkori lángeszű főpapja, s a katolikus hierarchiának ez idő szerint elismert egyik legfőbb díszje 1861-ben a magyar főrendek előtt épp oly meggyőző alaposággal, mint apostoli ihlettséggel védett, hanem egyáltalában minden historiai jogot, sőt magát ő Felsége uralkodói akaratának 1860-diki kéziratában foglalt ünnepélyes manifestatioját is lábbal tiporva, e nagyfejedelemségnek számra ugyan nem legelső, de intelligentiára és vagyonra nézve — mikre mégis egyebütt méltó súlyt vetettek — a másik kettővel együttvéve bizonyosan mérkőző székely-magyar nemzetiségét politikai befolyásának jogos gyakorlatától elejteni, s e tartományoknak a magyar koronához való nyolcz százados, soha még az önálló fejedelmek alatt is végkép meg nem szakított, mert éppen a Habsburg-házbeli királyaink által mindenkor dicserendő erélylyel fentartott, sőt még a nagyratörő Bethlenek és Rákócziaktól is önként respectált kapcsolattól a seb-zett oroszjány trophaeait nagy-vitézlű fosztogató Pigmausok bravourjával szétrepíteni merészkedett?

Nem szónoki csöfölgésből hoztam fel e valóban keserű reminiscenciát, a bizalmatlanságot keltő magyarázatot, az oly élesen provokáló közjogi sértést, hanem egyes-egyedül azért, mert mindhármát a legalkalmasnak vélem a célra, hogy tért engedvén az ingerült kedély legfájdalmasab hurjainak, mellettünk s ha lehet felettük, a haza szeretetétől átvillanyozott higgadt észnek szavát is hallassuk. Isten ne adja, hogy a negyedévi inség újból nemzetünkre súlyosodjék; reméljük az ellenkezőt; de tegyük föl a lehetőséget, melynek bekövetkezésétől egész vidékek lakói már a múlt évben is méltán rettegetek; ki az köztünk, kinek lelkiismeretét bán-

atlanul hagyhatná az önként felmerülő, vagy az éhbálálal küzdők arczaírói majdan leolvasható szemrehányás, hogy az önálló belkormányzatnak visszanyerésére kínálkozó jelen alkalmat felhasználni, helyesebben mondva: felhasználását komolyan megkísérteni, sérelmeink érzetében elmulasztottuk? avagy tartóztathat-e legkevésbé is bennünket, hogy elleneink megváltozott hangulatának kulcsát az időnek reájuk neheztelhető sulya képezi? és nem éppen a körülmények kényszerítő hatalmának, az örök gondviselés eme legistenibb, mert a gyarló emberiséget a szűkkeblűség bilincseiből felszabadító, a józan ész és méltányosság dísző uralma alá terelő fegyverének köszönjük-e Európa legtöbb népei az általuk élvezett politikai és vallás-szabadság áldásait? helyteleníthetjük-e őseink önmegtagadását, kik hasonló esetekben saját sajtó érzéseiket elfojtva, főleg oda irányozák törekvéseiket, hogy a kiegyezésre kínálkozó alkalmat becsü-lletlenné, de egyszersmind eszélylyel is honuk javára felhasználják, és végre bírnák-e mi kioltani a reménynek ő Felsége magaslatos elhatározása folytán újból feléledt szikráját ugyanakkor, midőn a legfőbb kincsünket, országunk integritását folyton áttaláló osztrák ministerium bukásával, előttünk a várva várt alkalom valahára megnyílt, hogy az őt megillető hódoló tisztelettel, a már-már kétségbe borult loyális kebelnek bátorító tudatával, eszünk és szívünk parancsolta teljes nyíltsággal szólhassunk ama fejedelemhez, ki csak imént is fényes tanúságát adá, hogy saját férfias kezében tartja az őseitől öröklött hatalmat, melylyel az őt körülvevő és irányunkban vagy elfogult, vagy éppen gonoszleltű tanácsosok elbizakodva visszaéltek?

Hisz uraim! védeni a hazának sértett jogát, elhanyagolt érdekét; felvilágosítani az oly sokáig tévútra vezetett uralkodót a veszélyekről, mik a trónt és nemzetet egyaránt környezik; a közvélemény előtt közpártolás végett kijelölni a nem csupán jogos, hanem egyuttal méltányos, nem csak az in-nenső, hanem a tuló agályokat is megszűntető, s az elvnek sértetlen fenntartása mellett a kivétel-nehezsegeire is reflectáló kibontakozásnak egyedül törvő ösvényét: elutasíthatlan kötelessége minden honpolgárnak, nekünk pedig annál inkább, mert ön-nommagunkat, mint a fejedelem felhívása folytán a nemzet részéről törvényes alapon megválasztott képviselőket, az ige hatalmával fölruházott, a szabad-szólás menődjével ellátott, és az iniciatívának legnagyobb mértékben, mert a birodalomnak jövőjére kibató, egész Európa figyelmét reánk irányzó, de ép ezért a belátás, tapintat és határozottság ritka találkozását igénylő szerepével megbízott közbenjáróknak, — consultatióra felkért, s az illetékes facultás által rendszeren graduált orvosokul méltán tekinthetjük, kik hivatra és küldve vagyunk, hogy mindenekelőtt a nemzetet kör-állapotját constataván, a gyógyítás szükségéről, lehetőségéről és modalitásairól tanács-kozzunk, és elkészülve lévén a betegnek fájdalmas, de méltó kitöréseire, fokozott rokon- és ellenszen-veire, az orvosi tudomány iránti bizalmatlanságára, gyógyszerekeltől irtózkodására: magunkat mindezek által tanácskozássainkban megengedjünk, a szabad-szólás nagy célunkat: a hazának megmenté-sét korántsem mult és jelen szenvedéseinek kieme-lésével, hanem azon államgyógyszerek biztos meg-határozásával érhetjük el egyedül, mik azokat a jö-vőben enyhíteni, vagy végkép elenyésztetni képesek.

E hasonlatból kiindulva, úgy hiszem, első teen-dőnk iránt nem éppen örvendetes egyetértés uralkodik közöttünk: a nemzet bajai nagyok, életeterejét emésztők, majdnem elviselhetetlenek a szellemi és anyagi érdekek mezején egyaránt. Felesleges volna az egyes zymptomákat elmezni ott, hol a közérzű-let oly hangosan szól; a bajon segitenünk kell, ha lehet; s várunk csak is akkor szabad, ha a segít-ség a fennálló viszonyok közt lehetetlen; s az állí-tólagos gyógyszer, mely rendelkezésünkre áll, roz-szabb magánál a nyavalyánál, és mi annak elfoga-dása, alkalmazása által önmagunk rendszeresen esz-közölnek ama végveszélyt, melynek bekövetkezésé-től a sorsnak rosszban ép egy, mint jóbani állbatat-lansága némelyek, — mások szerint azonban az iga-zak felett öröködni soha meg nem szűnő isteni gond-viselés még megóvhat.

A higgadt, a komolyan átgondolt kiindulás-nak, mire hasonló criticus körülményekben inkább, mint valaha, utalva vagyunk, meggyőződésünk sze-rinti első alap-föltétele: hogy szigorúan elválasz-szuk a célt, mit elérni óhajtunk, mindazon tényezőktől, melyeknek előállítása csak is azért szükséges, hogy amazt annál biztosabban megközelíthessük. Com-plexit viszonyokban, mikhez az államiak általában, különösen pedig saját honunkéi tartoznak, szüksé-ges ezenfelül, hogy kívánalmainkat szorosan osztá-lyozzuk; a lényegest az egyelőre mellőzhetőtől, a kivihetőt a kivihetlentől önmagunk előre elkülönít-sük, és míg amazokhoz hajthatatlanul ragaszkodunk, elegendő legyőzéssel bírunk, emezeket minőségük szerint a későbbi fejleménynek fenntartani, vagy helyzettünk, erőnk gyengeségénél, a töltünk nem füg-gő, általunk emberi számítás szerint meg nem vál-toztatható politikai constellatióknál fogva, végkép a búskomoly visszaemlékezések mellett nemes aspira-tiókat is keltő pia desideriaikkor sorozni.

Mi az tehát, mit én imádozt hazámra nézve mulhatlanul elérni akarok? mihez leltem utolsó le-hellettével elannyira ragaszkodom, hogy kész vagyok

inkább a benső fájdalomtól megtört tekintettel nem-zetem végpusztulását szemlélni, mint annak köve-telésétől tágitani?

Engedjék uraim! hogy e kérdésre, melynek kiváló hordereje előtt a személyes hiúság meg-nem, a legtisztább pártszínezet elhomályosodik, — egyéni felfogásom szerint, mely a javaslatba hozott választérlatától csak is az élesebb körvonalozásban, s a modus procedendi nézve különbözik — a tárgy bősége, a helyzet komolysága által igazolt részle-tességgel feleljek. Mert, hogy védelmünkben bizto-sak, biztonságunkban elszántak lehessünk, minden oldalról kell, hogy meghányjuk s az opportunítás vöntesvőit itegeivel minden további halogatás nél-kül azonnal fel is szereljük ama védműveket, mely-lyek földzete alatt sorakozunk tanácsos, hogy az európai közvéleményt, nem jogalapunk már is be-bizonyított kivirhatlansága, hanem, a mivel mai napiglan adósak vagyunk: számításaink correctsége, politikánk ildomossága, kitértőtt céljaink kivihető-sege, és a birodalom elvitázhatlan érdekeivel való megegyeztetetése fölül idejekorán meggyőzhessük; hogy ekként saját fegyvereivel rovtván az ellenfél táborára, ott és azokkal kíséreljük meg kivívni a sikert, mit a jognak szentsége, vakító fénye, a köz-bangulatnak kétségtelen javulása nálunk a jó ügy-nek megszerezni nem birt. A mily távol van tőlem az önhittség, hogy sikerüljön eltalálnom a politikai irányzatok divergentiáiból kiemelkedendő többség-felfogását; szintoly mélyen érzem a magam elé szabott földat abbeli nehézt voltát, hogy kizárólag saját meggyőződésemet követve, avatatlan kézzel alkalmazom s a szerintem fölmerülő szűkség-kez képest önállóan fejlesztemen is kellend a haza nagy fiának olyan részletekben már is köztudo-másra jutott nézeteit, kinek legbuzgóbb tanítványai közé számíttatni szerény közpályám mindenkor-i büszkesége leend; de reményem, hogy még saját parlamenti előcsatározásunkban sem állandok egye-dül, és hogy előadásom, az ellenkező nézetekkel sürölve, a hason-irányúakkal csatlakozva, a nem-zeti akarat végleges megállapodásához végkép ki nem valóndó alkatrész gyanánt szolgálom.

Egész leplezetlen nyíltsággal kijelentem tehát önök előtt, hogy én a 61-diki országgyűlés pro-grammjához: az 1848-ban szentesített törvények kötelező erejének és a pragmática sanctióból szint-ugy, mint minden azóta keletkezett alaptörvényeink-ből kifolyó personalis unio elvének elismeréséhez korántsem a méltányos kiegyenlítőtt gátló utógon-dolattal, és jelesen nem azért ragaszkodtam, mintha az utóbbit gyakorlatilag is épp oly correct alakban nyilvánulónak, vagy az előbbiektől teljes életbelépte-tését kivihetőknek tartanám: hanem ragaszkodtam és ragaszkodom jelenleg is azért, mert a fejedelem és népe közötti meghasonlás esetében a kölcsönös egyezkedésnek kizárólag célzavezető, ugy egyik, mint másik fél legmagasb állásának, érdekeinek megfelelő bázisul csak is az irott, és legvégső időki fejedelmi szentesítéssel ellátott törvény kö-telező erejének őszinte, föltétlen elismerését hiszem és vallom alkalmazhatónak. Ugyanis: tarthat-e sta-tusfériuni qualificatoria legkisebb igényt, ki tagadni merészi, hogy a stabilitás elve képezi a trónok bizton-ságának, az államélet zavartalanságának fő-postulatumát? és létezik-e ennek nagyobb garantiá-ja, mint ha a közjogi transactiók hasonló esetekben a historiai jog évszázados láncolatához fűzetnek, s a kegyeletlől, mely az egymást követő nemzedé-kek intézményeinek eme fokozatos fejleményét önként kíséri, kölcsönzik a kedélyek engesztelő-désének, a közbéjött megmáshatlan tényekre való benyugvásának a régi bizalmat egyedül föléleszt-hető factorait? Mi költi fel inkább a folytonos ujít-gatásnak, az elhamarkodott, könnyelmű experimen-tálásnak ama viszketeget, melynél kontárbat és károsabbat az államtudomány egyhamar nem ismer, mint a jogalapnak — mely ha a koronás fők ke-gyelmének köszöni is mai eredetét, holnap már historiaiá vált — megmondolatlant, rövidlátó mellőzése. A törvény

Követválasztási mozgalmak.

— K. F. nr egy nyilatkozatot küld be levelezőnk azon állítása ellen, mintha ő a kerületekre osztás elve ellen Csikszékben az 1791-ki választási törvény alapján szólott volna. Ő az 1848-diki törvényre hivatkozott, mely a kerületekre osztás, csak biztonsági tekintetből engedte meg. A nyilatkozatot lapunk tárgyalomza miatt nem közölhetjük. Mi magunk is a kerületekre való felosztás elve ellen szólottunk, mindaddig, míg a választó-kerületek lélekszám után be nem állítottuk, nem pártoljuk a kerületekre történt osztást, mire főként a követ-ség feletti viszály vezetett a székei törvényhatóságokat, s a mivel egy ismét lehető Nádasdi rendszert esetre igen rossz praecedens állítottak fel. Örövendők, hogy Udvarhelyszék nem követte e példát, sajnáljuk, hogy a többi székek nem méltathaták a tárgyat elmondott eszméinket. K. F. nrnak igaza volt vitájában, kár volt, hogy Csikszék el nem fogadta. Részünkről nem pártoljuk, hogy egész törvényhatóságok, minden ok nélkül két-felé szakítottassanak, a mennyire pártoljuk azt, hogy hazánk jövő képviselete, a közös királyság többi részével egyenlő létszámú választókerületre osztassék fel.

— A miut K. Fehérvárról távirják nekünk, ott e hó 17-én b. Kemény Gábor és Dáni Károly képviselőkké megválasztottak.

— Kézi-Vásárbelyről rendes levelezőnk értesít, miképp ott e hó 12-én reggel 9 órakor három tarack lövéssel jel adatván a követválasztásra, a választó polgárság a legszebb egyetértéssel választá meg volt kolozsvári képviselőjét Papp Alajost 500 választó közül 282 szavazattal. A szép egyetértésre sokat tett az, hogy a másik volt követ Benkő Pál, a város főbírája, lemondott, s kérte a polgárságot, hogy követválasztást választan meg. Délután a választás bevégeződését szintén három tarack-lövéssel jelenté, s midőn az elnök a szavazás eredményét tudatta, a választók lelkesen éljenek választottjukat, ki lelkes szavakban köszöntö meg a közbizalmat. Este a választók több mint 50 terített asztalt rendeztek a Szarvas-vendéglőben, hol felköszöntöttek ő Felségére a magyar királyra, Deák Ferenczre, gróf Mikó Imrre, a választott képviselőre s többekre. Estély után a követet szállására kísérték, s az ifjuság igen szépen éneklé el ott a „Szózat“-ot.

— Háromszéken a követválasztás e hó 19-, 20- és 21-én fog tartatni.

Hazai intézetek

Titkári jelentés az 1866. febr. 8-án tartott közgyűlésen.

Tisztelt közgyűlés! A lefolyt 1865-ki év sok tekintetben nevezetesen egyetünk és muzeumunk történelmében. Az egyet működésére nézve, a mennyiben e működés az anyagi ügyek kezelésére és az anyagi érdekek óvására terjedt ki, az ez évben tartott 18 gazdasági ülés jegyzőkönyvébe foglalt 268-ra menő határozatok és intézkedések száma már magában mutatja, hogy az ügymenet élénk volt, és miután az igazgató választmány egész megnyugvással jelentheti, hogy a hozott határozatok a maga rendén kellően teljesedésbe is mentek, ebből az is következik, hogy az egyet anyagi érdekében sok történt.

Legelőbb is a pénzügyet vévén szemügyre, minthogy e lefolyt évi pénzforgalomra vonatkozó adatokat a pénztárnoki jelentéssel előterjesztendő számadás fogja részletesen kimutatni, itt csak az alaptőke állapotáról kell egy néhány nevezetes adatot felemlíteni, a melyek természetüknél fogva a pénztárnoki jelentésbe nem tartoznak; az adatok egy alapos és pontos munkát után következők tényeket mutatnak ki:

Az aláírási alapkönyv és a pénztári számadások adatai szerint az egyet kezeltetésére óta az egyet alaptőke számára 1865 végeig következő összegek gyűltek be:

A) Igazgató tagoktól, tehát oly alapítványokban, a melyek 500 frtnál nem kisebbek, gyűlt:

- 1) Részint nemzeti kölcsön, részint földterhementesítési államkötelevényben 117,350 pfrt, névérték, a mely tesz o. é. 123,217 frt 50 krt.
- 2) Kamatozó magánkötelevényben 16500 frt.
- 3) Kézpénzben 2525 forint, és így összesen 142,242 frt 50 kr.

B) Alapító tagoktól, tehát oly alapítványokban, a melyek 100 frtnál nem kisebbek, gyűlt:

- 1) Államkötelevényben 26,550 pfrt névérték, a mely tesz o. é. 27,877 frt 50 krt.
- 2) Magánkötelevényben 12051 frt 36 krt.
- 3) Kézpénzben 5,219 frt 51 1/2 krt, és így összesen 45,148 frt 37 1/2 krt.

C) Részvényes tagoktól, tehát oly összegek-ből, a melyek a részvény-illeték megváltására egy-szerre fizetettek be:

- 1) Államkötelevényben 1760 pfrt n. é. o. é. 1785 frt.
- 2) Magánkötelevényben 353 frt 15 kr.
- 3) Kézpénzben 2702 frt 75 kr, és így összesen 4849 frt 90 kr.

Ennélfogva kell az alaptőkének lennie e három összeg összeállítására szerint egészen 192,231 frt 77 1/2 krnak.

Jelenleg pedig áll a muzeum alaptőkéje a következő tételekből:

1) Államkötelevény m. é. 10,400 pfrt o. ért. 10,920 frt.

2) Magy. földhitelt. záloglevél 500 frt.

3) Kiadott kamatozó kölcsön 155,150 frt.

4) Magánkötelevény 28,904 frt 51 kr, és így összesen 195,474 frt 51 kr, és e szerint a lefolyt 6 év alatt az egyet alaptőke 3242 frt 73 1/2 krral gyarapodott, a mely gyarapodás egyenesen a folyó jövedelemtől eszközölt tökéltetés eredménye.

Ezzel azonban az alaptőke állapotának egészen bű képe még nincs adva, ugyanis a feltett fő-összegben szerepel 28,904 frt 51 kr. magánkötelevény, mint az alaptőkének egy tetemes része, amde ez összegben van 6,799 frt 51 krról szóló olyan, a melyből nagyon kevés valószínűség van, hogy akár tőkéjéből, akár kamatjából valaha valami bejőjön, ellenben van 300 frt alaptőke, a mely után az illető alapítók a kamatot nagyon pontosan fizetik, noha kötelevényt nem adtak róla, és így a valószínűsége meglevő alaptőkében csak is 25,105 frt valódi kamatozó magánkötelevény van.

Van továbbá még 195 frt ideiglenesen tőkésített és formászerű kötelevénnyel biztosított pénz, a melyet a választmány, ha befizetődik, az aranytőke számára tökéltetési szándékozik.

A folyó költségek fedezésére kamatozó ez alaptőkén kívül még mint külön tőkék léteznek:

- 1) Az aranytőke, a mely e jelen perczben már 450 db aranyból áll.
- 2) A Berde Mózes-féle alapítvány, a melynek elkölthetetlen kamatai a kisegítő pénztárba vannak letéve.
- 3) A természet-historiai díj-alap, a mely számára eddig 200 o. frt névértékű magyar földhiteltörvényi záloglevél van az egyet pénztárban, 44 frt 50 kr. árfolyambeli nyereséggel pedig a kisegítő pénztárba van letéve.

Az egyet alaptőkéhez tartoznak még ezeken kívül:

- 1) A néhai Pálffy János-féle küsmődi birtok, a melyet az igazgató választmány törvényszéki határozat nyomán már birtokba vett, és 1865 Szt. György napjakra haszonbérbe is adott 300 frt 1 kr. évi haszonbér mellett 6 évre. Hogy e birtok haszonbérre jelenleg oly csekély, annak főoka az, hogy a néhai örökhagyó rokoni parral fenyegetik, és addig, a míg e per vagy a maga törvényes útján le nem jár, vagy elfogadható alapokon egyezmény nem jó létre, az egyet nem biztosíthatja haszonbérletét a háborítatlan haszonvétel iránt. Másfelől a végrendelet feltételeinek teljesítése és a kincstárnak fizetendő 967 frt 1 krnyi átruházási illetmény e birtok jövedelmét oly mértékben veszik igénybe, hogy a muzeum céljaira még sok évig rendelkezhető jövedelmet nem fog nyújtani.

- 2) A néhai Vécér Zsuzsa kisasszonytól végrendeletileg a muzeumnak hagyományozott Monói rész-birtok. A végrendelet értelmében e birtok haszonvétele élethossziglan Sándor Elek urat illeti, és csak ennek halála után fog valóssággal a muzeum birtokba állni. Azonban az 1865 november 20-án a Szathmármegyei törvényszék előtt lefolyt hagyatéki tárgyalás kiderítette, hogy e birtokot 2059 frt 92 krnyi adósság terheli, és ennek következtében az igazgató választmány Sándor Elek ur ajánlatára egy egyezmény létesítése iránt bocsátkozott alkuba, a mely szerint az egyet a 2059 forint 92 krnyi adósságot kifizetvén, és a jószágot mint örökös rögtön birtokba vevén, Sándor Elek ur mint haszonélvező kellő biztosíték lekötése mellett kötelezn magát, hogy addig, a míg él, és ennél fogva a birtok hasznát veszi, a lefizetett 2059 frt 92 kr. adósság 6%-os kamatjának fizetésére; a jószág után még bevárando utólagos és tized-kárpótlás tökéje annak idején biztos helyre tétetnek le, a honnan Sándor Elek ur mint haszonélvező addig, a míg él, a kamatot venné ki, halála után pedig a tökéje adatnék ki a muzeumnak. Ez egyezmény végleges megkötése abban akadt meg, hogy a hagyaték tárgyalása Nagybánya városa törvényszékéhez tétetvén át, már most ennek a törvényszéknek további intézkedéseit kell bevárni.

A mi az egyet 1865-beli bevételeit és kiadásait illeti, azonkívül, a mit a pénztárnoki jelentés és számadás részletesen ki fog mutatni, itt csak annyi említendő, hogy ez évben sikerült a hátrálékok egy tetemes részét behajtani, a minek következtében az egyet bevételei 1865-ben, a mennyiben a rendes folyó bevételekből állott ki, 19,400 forint 89 krra és e szerint a költségvetés alapján felvett 13,970 frt 96 krral 5,429 frt 93 krral több lett, a kiadások 14,695 frt 05 1/2 krral a költségvetésben megállított 13,589 frt 55 krral 1,105 frt 50 krral többet mutatnak, azonban a kiadásba bele levén számítva.

652 frt 22 kr régi adósság, a melyet a választmány 1865-ben kifizetett és 271 frt 16 kr, a mennyivel a jövedelem gyarapodása a pénztárnoki számlaköt névelte, az 1865-beli valósságos felülköltség 282 frt 12 1/2 krra apad, és ezt a 300 frt 27 krra menő rendkívüli jövedelem fedezte, ugy, hogy a rendkívüli költségre kivetett 500 frtot nem is kellett igénybe venni.

Gyűjteményeink öröndetes gyarapodása egy más gondot hoz napról napra közelebb, helyiségeink kezdenek szűke lenni, kezdünk a szó teljes értelmében nem férni. Az igazgató választmány a lefolyt évben már sokat foglalkozott ez ügyvel, és

eddigis abban állapodott meg, hogy legezelszerűbbnek látna a városban egy czélszerű épületet megvenni. Az a hátrány, a mely kétségenkívül a muzeumra nézve abból származik, hogy gyűjteményei nem lesznek együtt egy helyen, kicsinynek mutatkozik ahhoz az áldozathoz képest, a melybe a jelen körülmények közt Kolozsvárt az építés kerülne, és éppen ezért fogja a választmány ide vonatkozó indítványát a már közölt alakban a t. közgyűlés eleibe terjesztetni.

A mi az előadott tárgyakon kívül még az illetékes jegyzőkönyveiben foglaltatik, az rendes mindennapi teendőkre vonatkozik, és többnyire megrendelésekből és utalványozásokból áll, a melyek részint a kezelésre, részint a beruházásra, részint a gyűjtemények gyarapítására, a kert és az épületek fentartására szükségeseknek és czélszerűeknek mutatkoztak.

Nevezetesebb mint az, a mi az anyagi téren történt, az a fordulat, a melyet muzeumunk, mint tudományos intézet ügye, a lefolyt évben az által vett, hogy a természettudományi gyűjtemény és a régiség- és éremtár a közönség számára megnyitottak. Az illető örök abbéli jelentése után, hogy a rendezés és felállítás már annyira haladt, hogy a gyűjteményeket meg lehet nyitni a közlátogatásnak, az igazgató választmány 1865 június 6-án délelőtt 10 órakor testületileg megjelenvén a muzeum épületében, a gyűjteményeket ünnepélyesen megnyitotta, és azon tul egész nyáron át minden hétfőn és csütörtökön nyitva voltak a nagy közönség számára, a mely különösen a délutáni órákban igen számon-san és nagy érdeklőséggel látogatta, és nagy megelégedéssel szemlélte.

Ha ez intézkedés véget vetett egyfelől annak a választmány és a muzeumi tisztviselők ellen sokszor emelt szemrehányásnak, hogy „a muzeumban nem történik semmi“, módja levén mindenkinek, a ki akart, saját szemével meggyőződni arról, hogy csakugyan nem csak valami, hanem sok tekintetben sok is történt, másfelől az a hátrány volt vele egybekapcsolva, hogy a helyiségek fűthetlensége miatt ugy is csak a nyári hónapokra szorított munkaidőből minden héten két egész nap elveszett. Ez minden esetre veszteség, és ugy az intézet, mint az illető tisztviselők érdekében igen óhajtott volna, hogy e bajon lehessen segíteni; amde ez csak ugy volna lehetséges, ha minden gyűjtemény mellett volna egy külön dolgozó szoba az ör számára, a hová a látogató közönség nem jár, és minden ör mellett egy segéd vagy legalább egy szolgáló, a ki a közlátogatás napjain a felügyeletet gyakorolná, tehát, ha a helyiségeket és a személyzetet kellően gyarapítani lehetne. Erre, az igaz, még most csak mindig az a felelet, hogy nem lehet, de mégis jó lesz, ha a t. közgyűlés e kérdéssel sokszor és ismételve foglalkozik. A szükséges megvan és kézzelfogható és a kivétel, a mily lehetetlennek látszik még most, éppen oly okvetlenül szükséges, és csupán idő kérdése lehet.

A gyűjtemények gyarapítására a szép számmal gyűlt adományokon kívül vásárlások és utaztatás szolgált; mit szerzett a muzeum ez úttal, a gyűjtemények őreinek jelentéseiből fog kiténni, itt csak annyi említendő, hogy az utaztatási alap rovására a lefolyt év nyarán a természettudományi osztály conservatora tett egy utazást Pozsonyba és Bécsbe, az őszi hónapokban az őrségéd bontozta a vasutvonalat Alvincztől Zámig, és egy kis összeg utalványoztatott a könyvtárnoknak, hogy a Degenfeld-könyvtár átvételére Erdő-Szadára utazhassék. Előző ö nmaga bőkezűségéből a conservator még ősszel tett egy kirándulást Görgeybe, és ez útjából igen szép példányokat hozott az állattani gyűjtemény számára.

Hogy a gyűjtemények számára tett vásárlásokban mindig kiténni tekintet volt a baba ismertetésére, magától értetődik, sőt e tekintetből egy néhány oly tárgy, a mely különben méltó lett volna rá, hogy helyet foglaljon a muzeumban, és a mely-lyel a választmányt meg is kínálták, csak azért nem vásároltatott meg, mivel nem volt hazai.

Ha gyűjteményeink mennyiségére és minőségére nézve öröndetes gyarapodtak, fájdalom nem lehet hasonlót mondani tudományos illéseink élénkségéről. Az 1865-dik évben mindössze 6 tudományos ülést tartottunk, a melyen nem több mint 8 előadás történt, és ezekből is kettő voltaképpen szép-irodalmi levén, szorosan véve nem tartozott a muzeum körébe, a többi 6 közül volt 3 történelmi, 1 érmészeti és 2 természettudományi; decemberben és januáriusban nem volt tudományos ülés, mert semmiféle értekezés sem volt előadásra bejelentve.

A szak-ülések azonban, különösen a természettudományi osztályéi, mindig népesek és érdekesek voltak.

A kül- és belföldi tudományos intézetekkel való nyomatvány-csere ez évben is sok szép gyarapodást szerzett könyvtárunknak, e csere-viszony 1865-ben a pozsonyi természettudományi társulattal is megkezdődött.

Saját kiadványainkból a lefolyt évben keveset nyomatunk, csupán egy füzetet, a mely éppen a napokban jelent meg.

Kiadványaink egyébaránt gyengén kelnek, és csak is a csere-viszony tekintetéből előnyösek.

A lefolyt 1865. évben a halál is nagyobb aratást tartott egyetünk tagjai közt, mint az azelőttiekben. Igazgató tagjaink közül báró Radák Ist-

ván és gróf Desewffy Emil

által megtámadtattak, fejszével, vasvillával rohanva az ártatlan székekre, leverték s kirabolták őket, mely nagy lármára s harangot félrevertve, az egész falu kigyúlt, hol szidalmazva a magyar, székeket, stb. a máig is szabadon lábon álló utonálló tette-
sek helyett, az ártatlan székeket üttek kirabolva, eléheztetve, s minden ápolás nélkül 2—3 napig le-
tartóztatva; míg a bírói felfogásról jól ismert szol-
gábiró ur Mohanu George kegyeskedett a tényállást
felvenni, s őket elbocsátani, egyszerűen tudokra
adta, hogy majd hivatalosan fognak illető hatósá-
gok utján értesíteni.

Ezen tényekhez nem kell commentár, mind-
ezek, bizton reméljük a fels. kir. főkegybírók
magos figyelmét is, valahára felénk irányozandják;
beláthatva bárki is, ezen surlódás, izgultság, lehető
kítőzési mozgalmak hogy honnan erednek, s hogy
a legközelebbi pesti követválasztás számtalan véres
fűt fog felmutathatni, ha a f. kir. kérését a 1861-
beli országgyűlés végzése ellenére a vizsgálatot el-
hagyva, bár a választás keresztültelére egy k. fő-
kegybíró biztosít nem küldend, mert hol min-
dennap, s minden egyházba a népetizgatják, fanatizál-
ják, s mindent elkövetnek hogy a magyar s román
között szakadás történjen, nyíltan hirdetve, hogy a ma-
gyar meg akarja csinálni a román, a hol alkalom nyí-
lik; továbbá Fogaras város 610 választóit ki akér-
ják vinni falura választani, hogy a nyers tömeg az
értelmiséget dominálja, ott, hol tilos a közlekedés,
s sietemence foly az izgatás, ott ha nem jön biz-
tos, szomorú eredmény választás lehet.

Egy utazó.

*. * A második udv. bál méltó utódja volt az
elsőnek. Minthogy a császárné gyöngékedése miatt
kénytelen volt már a délutáni órákban lepihenni:
a szertartásos rész ez uttal rövidebb volt, mint a
multkor. Ő felsége a császár rendkívül nyájasan
társalgott a vendégekkel, Lajos Viktor főherceg
pedig fáradhatlanul táncolt és sok bouquet osztot-
tatott ki. A császárt ő felsége nagy érdeklődé-
ssel és gyönyörrel nézegette. A királyné távollété-
ben a hátkirályné Sennyei báróné volt szépsége és
gyönyörű toilletjei által egyaránt.

*. * Hogy a miniszterek egyelőre nem jönnek
Pest-Budára, azt ma a budai várkörökből eredő hí-
rek is megerősítik. Feltették ugyanis, hogy a fel-
irati vita az alsóházban gyorsan fog elintéztetni és
e várakozásban valamennyi miniszter Pestre hiva-
tott meg; miután azonban a képviselőházi jobb ol-
dal jónak látta oly tetemes számban részt venni az
actioban s következésképp a választási vita vége
be nem látható, a miniszterek idejövételére is ké-
sőbbi időpont tűzött ki.

*. * (Necrolog.) Albertfi János, unitárius
másodéves theológus gyászabborulva jelenti, hogy
testvéröccse, Albertfi Dénes, folyó hó 18-kán,
éjfélt után 2 órakor, életének 22-dik évében szív-
vér-visszatolulásban meghalt. Béke poraira.

— Dzsórló távirátj nekünk a tegnapi napról
hogy B.-Szolnokmegye alsó kerületében Torma
Károly nagy többséggel képviselővé újból megvá-
lasztatott.

— Dobokamegye felső kerületében Pánczél-
csehn a követválasztás nem február 28-kán lesz,
mint mult számunkban hirdetve van, hanem febr.
26-kán.

— „Magyar önkormányzat és birodalmi egy-
ség,” ezen cím alatt éppen most jelent meg egy
röpirat Pesten Heckenastnál, ára 1 frt. A röpirat
a monarchiát három ország-csoportozatra osztja, egy
szövetségi-gyűlést indítványoz, melyben Szt. István
csoportjának ad 90 votumot, Szent Venczelének 60,
s Szt. Lipótának szintén 60 votumot, mint az ille-
tő ország-csoportok országgyűléseiből a szövetségi-
gyűlésre küldendő követek votumát. A szövetségi-

gyűlés rendre lenne Bécsben, Pesten s Prágában.
Az egész tervezet épp oly ábrándos, mint volt a
Schmerlingé, vagy mint a Kossuth dunai confede-
ratioja. Legjobb a történelmi jogon mennünk to-
vább. Hozzuk rendbe ügyünket királyunkkal, s Au-
stria is hozzá rendbe ügyét császárával, s ott a
hol a közös dinastia s a közös nagyhatalmi állás
kérdéseiben érdekeink és kötelességeink összerál-
koznak, érintkezünk, egyezkedünk egymással, s
tanácsunkkal s véleményünkkel segítjük a koronát.

— A fonálczbetegség foglalkoztatja
szomszédainkat, mert némely helyen csakugyan te-
temesen uralkodik. Magdeburgban, mint írják, már
300-nál több nehéz esete fordult elő. Azonban re-
ánk nézve fontos, hogy azon eredeti ráfogástól,
mintha magyarországi sertések által kapták volna,
jelenleg elállottak, miután egyéb házi állataik, kül-
lönösen egerek és patkányok husában is megtalál-
ták a fonálcz állatkákat. Egy odaváló orvos föl-
fedezte azokat a takarmány-répában is és jelenleg
azt hiszik, hogy a sertések is innen kapják. Közé-
lebb vizsgálatokat tesznek, hogy ezen kérdést tisztá-
ba hozzák.

— Hoszsú életkor. Kevés idő előtt Allier
franciamegyei közkórházban halt meg egy 120
éves ember, ki 60 év óta koldulástól élt és egész
110 éves koraig soha ágyban nem aludt. Ezen idő-
től fogva télen át a közkórházban élt, de nyáron
ismét a falukra járt kéregetni. Midőn 115 évét el-
érte, elgyengült s többé nem járhatott a könyörtelen
kenyere után, hanem élte végperceit a kórházban
maradt.

— Az orvosi fűszivarkának betil-
tása. Dr. Löwi Ignác, bécsi orvos által a fenálló
egészségügyi és orvosrendőri szabványok ellenére
nadragnya és belendek (belladonna, hyos-
cyamus) levelekből készített s különösen mellbete-
gek számára forgalomba bocsátott ugynevezett „or-
vosi fűszivarkák”-nak (medizinische Kräuterziga-
retten) Magyarhonban terjesztése betiltatott.

Kérelmek reformált hitsorsosaimhoz.

Köztudomású dolog, hogy a hajdan szépen
virágozott apagyfalu ref. egyház vallásos élete a
közelmult években megdőbentől mértékben hanyat-
lásnak indult, minek sajnálatra méltó bizonyosága
legközelebből abban nyilatkozott, hogy feles számú
ref. család egyházat odahagyva, más hitfelekezet
védezményei alatt keresett oltalmat. A megmaradt
hívek is aggódva néznek szembe a jövővel, mert
anyagi helyhezettek sokkal korlátoltabb, hogysen
roskadásnak indult templomukat, iskolájukat s ezek
által saját magok és gyermekeik erkölcsi és vallásos
életét továbbra is fenntartani remélhetnek.

Ily szomorú körülmények között vállaltam
magamra ezen egyház gondnokságát, s ez által
azon erkölcsi kötelességet, hogy annak érdekében
mindent, a mi tőlem kitelhető, megtegyek. De más-
felől jól tudom azt is, hogy a magam elibe tűzött
nemes cél elérése csak azon esetben lesz eszköz-
özölhető, ha törekvésemben gyámoltalan hitsorsos-
saim, kikben még él az áldozatkészség azon szel-
leme, mely legtisztább örömeit abban találja, ha
házukban bárhol is hanyatlásnak indult erkölcsi
és vallásos élet újra felvirágzását elégegetheti.

Bizalommal kérem föl ennél fogva t. hitsorsos-
saimat, vegyék ez egyház siralmas ügyét keresz-

tyéni pártfogásokba s gyámoltsák kegyes adomá-
nyaik által, hogy templomát kiigazíthassa, iskolá-
ját beállíthassa s így a végpusztulástól mentve
legyen!

Az adományok elfogadására és elküldésére
Maros-Vásárhelyre nézve báró Bálint Józsefnek Er-
nyében, itt helyben báró Huszár Ádámé, e lapok
t. szerkesztője s kolozsvári lelkész t. Szász Domo-
kos ur voltak szívesek vállalkozni, kik a beveendő
adományokról nyilvánosan fognak számolni.

Kolozsvárt, az 1866-ik év febr. 16-ik napján.

Katona Elek,

apa-nagyfalusi egyházi főgondnok.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, febr. 13. A „Bresl. Ztg.”
azon híre, hogy Bécsbe orosz jegyzék érkezett
volna, melyben a gasteini szerződés „felmondatik”:
a „W. Abendpost” azt mondja, hogy ilyen jegyzék
érkezett Bécsben semmit se tudnak; a minthogy
egyetlen a szerződés kicserélése óta nem fordult
elő jegyzék-váltás a hűség végleges megalaku-
lása felett.

Francoziaszország. Páris, febr. 13. Dronyn
de Lhuys nincsen meglegedve Lamarmora febr. 5-iki
sürgönyével, s ennek folytatn konferenciája volt teg-
nap Nigrával. — Mint hírként hallani, szándékban
lenne a császári hg nevében hadi anyagot vásárol-
ni a római pápai helyőrség számára és ezt, mint
keresztfini ajándékot a pápának felajánlani. „A
Tuilleriesből már jó idő óta figyelő szemmel kiér-
ték az Oroszország (legnagyobb szárazsi hatalom) s
az É.-államok (legnagyobb tengeri hatalom) között
fejledező barátságos viszonyt, s mi annál feltűnőbb-
nek tetszett, minthogy a két hatalom kormányzati
elvei — mondhatni — homlokegyenest ellenkezők.
Egy ismeretes orosz államférfinak kis idővel a kri-
mi háboru után talán gondatlanságból elejtett sza-
va, mely után Oroszország s az Egyesült-államok
jövendőre kiszámított szövetségét lehet kikövet-
keztetni, a francziák császárában újabb gyanakod-
ást s aggodalmakat keltett. Ugy mondják, hogy
III. Napoleon már akkor említé bizalmas körben
czélzatosan, miszerint az orosz birodalomnak egész
a chinai császárságig keleten benyomulása követ-
keztében 25 milliónyi lovas népséggel, vagy is tíz
milliónyi fegyverfogható lóerővel emberrel ren-
delkezik a czári hatalom. A történelem bizony-
sága szerint, valahányszor a keleti lovas néptörz-
sek fölkerekedtek, s a nyugat ellen rontottak, el-
lenállhatatlanul keresztül törték minden akadályon, a
miket a miveltebb világész utjokba állított. Ugyanez
történhetnék most is, ha Oroszország sáskaseregei
módjára ráuszítaná lovas csordáit Európára; mert
ezek ellenében elégteleneknek bizonyulnának a vont
csövi ágyúk, Minie-puskák, s a civilizált hadvise-
lés minden legújabb vívmánya nem lenne képes
ellenükben megállni. Oroszország egyedül attól
tart, hogy kikötőinek ostromolása által meg-
szoríthatnák lélekzése, s Oroszországnak az Egye-
sült államokkal szövetsége nem egyébre csak arra
való lenne, hogy az É.-államok tengeri ereje által
a nyugati hatalmak hajóhadai sakkban tartassanak.
Ezek természetesen nem ma-holnap beköszönhet-
nések; hanem a messzefelátó politika a 40—50
mulva történhet dolgokkal is foglalkozik. Midőn a
mexikói expedíció elhatározottat, Párisban határo-
zottan számították rá, hogy a déli seccasio győze-
delmeskedni fog az északi államok ellenében, s a
Mexikóban alapítandó császárság által, szövetség-
ben az új déli állammal, a mi természetes szűkség
leendett — utját vélték állhatni jövendőben az unio
tulságosan erős hatalom-kifejtésének, s ezzel az
orszá-amerikai inváziók előtt bezárható vélték az
ajtót.”

Olaszország. Florenz, febr. 12. Lamar-
mora tbk. e hó 6-áról kelt jegyzékében, melyet a
madridi követhöz menesztett, mondja:

„Megbizom önt, emlékeztetve Bermudez de
Castro belügyministert arra, hogy a szeptemberi
egyezmény — habár elvben a be nem avatkozás
elvének hódol — ezen elv alkalmazását mégis bizo-
nyos feltételeknek rendeli alá. E feltételek kizáró-
lag csat. Francoziaszországot s az olasz királyságot
illetik. Ön tehát ki fogja nyilatkoztatni, hogy a
többi hatalmakra nézve a be nem avatkozás Róma
politikai ügyeibe mindig oly egyszerű elv marad,
melyhez az olasz királyság változatlanul alkalmaz-
kodni fog.”

Dunafejedelemségek. Mint a franczia la-
poknak Bukarestből f. hó 6-áról távirják, a jan. 24-
diki (febr. 5-iki) nemzeti ünnep nagy néptömeg je-
lenlétében tartott meg. A katonaságnak a palota
előtti elépítésére perczében a fejedelem a katonák
s a nép által éneken üdvözöltetett, s később —
hogy megegyezzen bizonyos, ezen napra jelentett
merénylet s forradalom iránti birket — minden ör-
kiséret nélkül hosszas lovagló sétát tett a város ki-
lőnböző részeiben. Este a színházban ismét meleg
tüntetésekkel fogadtatt.

Az „Europa” azon közlése, mintha a feje-
lemségekben unjoneozás eszközöltetnék; merő ko-
bolmány A kamra választóllírata éppen ellenkező-
leg azt constatozza, hogy a fejedelem a folyó év-
ben az unjoneozást fölfüggeszté.

Bukarestben febr. 10-ike mint Kuzáuk her-
ceggé való kinevezetése emléknappjára felkelés ter-
vezetett. De ugy látszik, hogy a kormány idejeko-
rán értesült a dologról, s így, miután a mozgalom
fejei, Hebert az 1848-ki nemzeti kormány főnöke
és Joanolu befogattak, minden nyugodtan maradt.
E napra a herceg meggyilkolása volt kitéve, mely
tény végrehajtójának 1000 arany jutalom ígértetett.
A herceg ismert ellensége, Bratiano Párisba ment,
hogy a napi sajtó a maga és pártja számára meg-
nyerje.

Ujabb. Berlin, febr. 14. A „B. u. H.
Ztg.” állítólag biztos forrásból tudja, hogy
Austria váratlanul engedett, s a gasteini egyez-
ménynek jelentékeny módosításába beleegye-
zett. A holsteini előkelők egybehívása csak
csillapító manővernek tekinthető.

Brüsszel, febr. 14. Párisi diplomatiái
körökben azon nézet uralkodik, hogy való-
színűleg be fog következni a szakítás Au-
stria és Poroszország között. — Seward visz-
szament Washingtonba. A mexikói köztársa-
ság volt elnökének Santa Annának, a kivel
Sz. Tamás szigeten találkozott, bizton meg-
ígérte, hogy az unio soha se fogja elismerni a
mexikói monarchiát.

Hamburg, febr. 14. A „Börsenhalle”
bécsi levelezője írja: A berlini kabinetet a
Károlyi gróf által felolvasott jegyzéknek fel-
kellett arról világosítani, hogy Austria nem
hagyja magát tovább háborus összeütközéssel
fenyegetni. Ha porosz csapatok nyomulnak
be Holsteinba, az okvetetlen más csapat-
benyomulást fog maga után vonni, a mi által
Poroszországnak már egy ízben komolyan fe-
nyegtetett. Bécsben már annyira kifárasztott
a hangulat Poroszország irányában, hogy
valóban nem sok kihívás kívánt